

Сулаєва Н.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Ковалевська Н. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** У статті розглянуто об'єктивні причини, що спонукали до організації дистанційної освіти в Україні для дітей дошкільного віку. Схарактеризовано шляхи, умови, інструменти забезпечення дистанційного навчання дошкільників в умовах воєнного стану.*

***Ключові слова:** дошкільна освіта, діти дошкільного віку, дистанційне навчання, технології дистанційного навчання, інтернет-ресурси.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний світ характеризується появою та швидкими темпами розвитку дистанційних технологій навчання. Вони активно використовуються поряд з традиційними технологіями, проте дають можливість здобувачам освіти навчатися в індивідуальному режимі, незалежно від того, де вони перебувають. Варто відмітити те, що 2020 рік був особливим для всього світу. Він став викликом як для української системи освіти, так і для інших систем освіти по всій земній кулі. 11 березня 2020 року відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» усі освітні установи змушені були організувати процес навчання на основі використання технологій дистанційного навчання [1, с. 313].

У зв'язку із вторгнення росії на територію України у 2022 році перед українськими навчальними закладами виникли нові проблеми. З того часу, коли наша країна перебуває в складних умовах, викликаних повноцінною війною, держава має забезпечити право дітей дошкільного віку на отримання освіти. З 24 лютого 2022 року третина території України опинилась у зоні активних бойових дій, а решта областей стали мішенями повітряних ракетних атак. Це призвело до неможливості забезпечення освітніх послуг дошкільними закладами, оскільки це створювало серйозну загрозу для життя дітей. Міністерство освіти і науки України, у своєму листі «Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій», рекомендувало тимчасово призупинити освітній процес у дошкільних закладах [7]. У квітні 2022 року Міністерство освіти і науки України (МОН) випустило низку методичних рекомендацій для працівників дошкільних закладів

щодо організації дистанційного навчання під час воєнного стану в Україні [7].

Аналіз останніх досліджень свідчить. Загальні аспекти організації дистанційної освіти досліджували М. Атамась, А. Сіленко, К. Суятиноюю та ін.. Сутність поняття «дистанційне навчання дітей дошкільного віку» розглядали Л. Зімакова, О. Тупиця та Л. Жданюк, І. Юдіна.

Мета статті – схарактеризувати особливості впровадження та реалізації дистанційної освіти дітей дошкільного віку в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Війна в Україні є однією з причин, яка спричинила потребу в дистанційній освіті для дітей дошкільного віку. Воєнний конфлікт призвів до зміни умов проживання та безпеки, змусив дітей перебувати в евакуації або переселятись у віддалені райони, де доступ до традиційних дошкільних установ є обмежений або неможливий. У таких випадках дистанційна освіта забезпечує неперервність навчання та розвитку дітей, незалежно від їхнього місцезнаходження.

За таких умов адміністрації та вихователям дошкільних закладів належить професійний обов'язок організовувати освіту дітей під час воєнного часу. Введення воєнного стану спричинило потребу у пошуку нових методів, форм та засобів дистанційного навчання для дошкільних дітей в Україні, а також перетворення тих, що вже існували [2, с. 93].

Для проведення термінологічного аналізу досліджуваного поняття, розглянемо його трактування в сучасних джерелах. Отже, дистанційне навчання – це:

– «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [5];

– «організація освітнього процесу в умовах віддаленості одне від одного його учасників та їхньої опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікативних технологій» [3, с. 19];

– «комплекс інструментів, що забезпечують організацію освітнього процесу із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у зручний для здобувачів освіти спосіб і час» [9, с. 12].

Авторський колектив у складі Л. Зімакової, О. Тупиці та Л. Жданюка розглядав сутність поняття «дистанційне навчання дітей дошкільного віку». Його вони розуміли «як організацію партнерської

освітньої взаємодії в умовах віддаленості вихователя від дітей та їх батьків (дорослих, які доглядають за дітьми), що функціонує синхронно та/чи асинхронно на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікативних (цифрових) технологій» [2, с. 93].

Наказ міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» також містить трактування досліджуваного нами поняття. Відповідно до нього «дистанційне навчання – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається, в основному, за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [6].

Проведене нами дослідження сутності поняття «дистанційне навчання» показало, що переважно воно вирізняється описовим характером, при цьому у кожному окремому випадку воно відображає ту чи іншу сторону цього багатогранного явища. Варто відмітити існування великої кількості чинників, завдяки яким дистанційне навчання значно відрізняється від традиційного навчання, до якого ми звикли. Тлумачення, яке було представлено Міністерством освіти та науки, на нашу думку, є найбільш повним і змістовним, тому у межах даної роботи ми будемо спиратися саме на нього.

Дошкільна освіта в Україні гарантується шляхом дотримання законодавства, зокрема Закону України «Про освіту» та Закону «Про дошкільну освіту», а також через впровадження Концепції розвитку дошкільної освіти (2020), Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020), Базового компонента дошкільної освіти (2021) та інших нормативно-правових актів, інструктивно-методичних документів.

Нормативна база створює правову основу для впровадження дистанційного навчання в дошкільній освіті та визначає педагогічні умови його реалізації, включаючи:

- педагогічне партнерство між дошкільними навчальними закладами та батьками або особами, які їх замінюють;
- надання різних видів підтримки дітям, їхнім батькам і педагогічним працівникам під час періоду дистанційного навчання;
- забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання;
- формування готовності вихователів працювати в умовах освітніх змін та суспільних викликів;
- забезпечення систематичного моніторингу організації освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах [8].

В умовах воєнного стану дистанційна освіта може забезпечувати освітні послуги без присутності здобувачів у навчальних закладах, використовуючи різноманітні інформаційні технології та методики навчання. Такий підхід реалізується через застосування дистанційної форми як окремої форми навчання, а також використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання у різних форматах [5].

У дистанційному навчанні в дошкільній освіті існують два основних режими: синхронний і асинхронний. Ці режими визначають спосіб взаємодії між учасниками освітнього процесу – чи є спілкування одночасним (безпосереднім) чи відбувається з затримкою у часі (опосередкованим). У дистанційному навчанні в дошкільній освіті суб'єктами є діти дошкільного віку, їх батьки або законні представники, педагоги та асистенти дітей з особливими потребами.

Педагоги дошкільних навчальних закладів (ЗДО) повинні мати доступ до спеціалізованого програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційних засобів, включаючи Інтернет. Завдяки цьому вони зможуть забезпечити ефективне проведення дистанційного навчання [2, с. 94].

Серед основних засобів, які необхідні для дистанційного навчання педагогам ЗДО, виділяють: засоби надання освітнього матеріалу; засоби моніторингу якості дистанційної освіти дошкільників, такі як система постійних відео- та фотозвітів, спостережень, оцінювання та прогнозування змін стану сформованості компетентностей; засоби консультації для дитини та її батьків; засоби інтерактивної співпраці між вихователем, дитиною і дорослими, які відповідають за освіченість дитини; можливість швидкого оновлення інформаційних ресурсів новою інформацією та виправлення помилок [2, с. 94].

У свою чергу, діти дошкільного віку мають мати доступ до відповідних пристроїв та інтернет-ресурсів, щоб активно брати участь у навчальному процесі. Цей доступ може бути забезпечений за допомогою батьків, асистентів, сімейних педагогів (гувернерів) або доглядальників [2, с. 94].

Дистанційне навчання в дошкільних навчальних закладах має основні риси, включаючи одночасну інтерактивну взаємодію педагога з дітьми та дорослими, які про них доглядають. Також воно передбачає відведення часу для освоєння дитиною пізнавального матеріалу та надання консультативного супроводу.

Отже, дистанційне навчання в ЗДО має безліч переваг, серед яких основними є можливість надання освітніх послуг на відстані, легке залучення додаткових інформаційних джерел для поглиблення, унаочнення та збагачення теми занять або виду діяльності.

Однак, дистанційне навчання в дошкільних навчальних закладах також має свої недоліки: ненадійне або відсутнє технічне оснащення в умовах воєнного стану може ускладнити проведення ефективних дистанційних занять; переформатування міжособистісної взаємодії вихователя з дітьми та дорослими, які їх доглядають, може вплинути на якість спілкування та взаєморозуміння; недостатня інформаційно-технічна грамотність вихователів ЗДО може ускладнити їхню роботу з використанням технологій дистанційного навчання; спонтанне перенавчання педагогічних працівників та оволодіння новими компетентностями для спілкування в режимі відеозв'язку можуть бути викликом і вимагати додаткових зусиль; відсутність або обмежена візуальна, емоційна та психологічна комунікація зі здобувачами освіти може вплинути на ефективність навчального процесу. Ці недоліки потребують уваги та вирішення для забезпечення якісного дистанційного навчання у ЗДО [4, с. 14].

Основна мета дистанційного навчання в ЗДО полягає в ефективній комунікації між всіма учасниками освітнього процесу, включаючи вихователів, дітей та батьків (або опікунів). Немає жорстких правил щодо проведення дистанційного або змішаного навчання, оскільки кожен педагог, користуючись своєю академічною свободою, самостійно підходить до цієї роботи, враховуючи вимоги освітньої програми та особливості розвитку дітей у своїй групі, їх вік та індивідуальні особливості, а також встановлені міжособистісні взаємини з дітьми та їх батьками [4, с. 15].

Для організації дистанційного навчання дошкільників у ЗДО можна використовувати різноманітні онлайн-інструменти. Серед них:

- освітні онлайн-платформи, які надають такі можливості, як використання віртуальних дошок, створення та публікація презентацій, тестів, опитувань, дидактичних матеріалів, карт знань, а також створення та зберігання онлайн-книжок та коміксів;
- соціальні мережі, такі як Viber, Messenger, Twitter, WhatsApp, які дозволяють забезпечити комунікацію між учасниками навчального процесу;
- сервіси відеозв'язку, такі як Skype, Zoom, Hangust Meet, Google Meet, Cisco Webex, Microsoft Teams, які забезпечують можливість відеоконференцій та віддаленої спілкування;
- сервіси для розміщення інформації, такі як Dropbox, Google Drive, One Drive, відеохостинги, блоги та сайти, які дозволяють зберігати та обмінюватися файлами та іншою інформацією [3, с. 21].

Рекомендовані платформи дозволяють педагогам реалізувати свої методичні задуми. Вони можуть створювати навчальні курси, гнучко розподіляючи матеріали між онлайн та офлайн форматами, диференціювати завдання, проводити онлайн-заняття та надавати

оперативний зворотний зв'язок. Також ці платформи дозволяють відстежувати прогрес кожної дитини, створювати та наповнювати її особистісно-професійне портфоліо [3, с. 21].

Організація дистанційного навчання в дошкільній освіті має враховувати кілька аспектів. З одного боку, дитина може бути несамостійною, їй може бути складно орієнтуватися в часі, з'єднуватися до онлайн-конференцій, потребувати допомоги в підготовці матеріалів до занять та може не завжди проявляти мотивацію і бажання брати участь у заняттях вдома. З іншого боку, дистанційне навчання вимагає активної участі батьків, які повинні стимулювати та організовувати дитячу ігрову, комунікативно-мовленнєву, художньо-мовленнєву, художньо-творчу та рухову діяльність, а також комунікувати як з вихователем, так і з дитиною одночасно. Крім того, дорослі повинні мати навички безбар'єрного спілкування [2, с. 96].

Важливо відзначити, що вихователям, особливо під час синхронного дистанційного навчання, потрібно вміти спілкуватися одночасно з дітьми і батьками. До впровадження дистанційного навчання вихователі не мали достатньої компетенції у синхронній онлайн-комунікації та «лагідній» педагогізації батьків у віртуальному середовищі. Комунікація, розвиток, виховання та навчання дітей у дошкільному закладі це одне, а спілкування через вебкамеру з дітьми та дорослими це зовсім інше. У асинхронному режимі вихователям потрібно навчитися формулювати короткі та зрозумілі повідомлення для батьків, що максимально стимулюють їх до спільної діяльності з власними дітьми та виражають позитивну мотивацію.

Пропонуємо визначити можливості, які відкриваються перед вихователями, дітьми та батьками вихованців у результаті запровадження дистанційної освіти у закладах дошкільної освіти:

– *доступ до освіти* – дистанційна освіта може забезпечити доступ до навчання для дітей, які знаходяться у віддалених районах, в сільській місцевості або мають обмежену можливість фізичного перебування у дошкільних установах;

– *гнучкість* – дистанційна освіта дозволяє дитині навчатися за гнучким графіком із зручного для дитини місця. Це особливо важливо для дітей, які потребують індивідуального підходу або мають особливі потреби;

– *розширення можливостей* – використання технологій та інтерактивних інструментів у дистанційній освіті дозволяє розширити можливості навчання та розвитку дітей. Вони можуть мати доступ до різноманітних навчальних ресурсів, відеоуроків, ігор та вправ, що сприяють їхньому розвитку;

– *залучення батьків* – дистанційна освіта створює можливість для активної участі батьків у навчальному процесі своєї дитини. Вони можуть бути більш активними помічниками та співпрацювати з педагогами для забезпечення ефективного навчання та розвитку дітей;

– *інноваційні технології* – використання дистанційних засобів сприяє впровадженню інноваційних технологій у дошкільну освіту. Це можуть бути інтерактивні програми, веб-сайти, віртуальні навчальні середовища та інші цифрові інструменти, що залучають дітей та забезпечують більш ефективно засвоєння знань;

– *соціальний контакт та комунікація* – у дистанційній освіті використовуються спеціальні платформи для спілкування та співпраці між дитиною та вихователем, а також між дітьми. Це сприяє розвитку соціальних навичок, комунікативних вмінь та співробітництва, незважаючи на фізичну віддаленість;

– *адаптація до цифрової епохи* – враховуючи швидкий технологічний прогрес та поширення цифрових технологій у сучасному світі, дистанційна освіта дозволяє дітям зарано ознайомлюватись з комп'ютерами, інтернетом та іншими цифровими засобами, що сприяє їхній цифровій грамотності та підготовці до майбутньої дидактичної реальності.

Висновки. Отже, дистанційна освіта дітей дошкільного віку відбувається за допомогою технологій та інтернет-ресурсів, що дозволяють здійснювати навчання на віддаленій основі. Цей підхід використовується тоді, коли діти не можуть фізично бути присутніми у дошкільних установах, наприклад, у зв'язку зі здоров'ям або обставинами. Дистанційна освіта для дітей дошкільного віку може включати відеоуроки, інтерактивні завдання, вебінари, електронні матеріали та інші засоби навчання, які розроблені з урахуванням їхніх потреб і можливостей. Важливим аспектом є підтримка батьків або опікунів, які виступають у ролі помічників та співпрацюють з педагогами для забезпечення ефективного навчання та розвитку дітей. Як показує практика, найпростіше організувати в дистанційному форматі комп'ютерні ігри. Вони мають сучасний зміст, цікаве наповнення та побудовані з урахуванням вікових можливостей дитини. За наявності у групі мультимедійного обладнання такі ігри дають змогу урізноманітнити освітній процес і допомагають дітям тримати дистанцію під час занять. Таким чином, виникає необхідність вивчення цього питання більш детально.

Список використаних джерел

1. Васільєва Л. М. Дистанційне навчання в закладах вищої освіти – сучасний виклик сьогодення. *Молодий вчений*. 2020. № 6(2). С. 312–315.

2. Зімакова Л. В., Тупиця О. Ю., Жданок Л. О. Дистанційне навчання дітей дошкільного віку на засадах партнерської педагогіки під час воєнного стану. *Педагогічні науки* : наук. журн. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2022. Вип. 79. С. 92–100.
3. Косенчук О., Новик І. Організація діяльності закладів дошкільної освіти в період пандемії. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 17–21. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/dv_2020-09_kosenchuk_olga_novyk_iryana.pdf (дата звернення 23.10.2023 р.)
4. Організація дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами / упорядник: Н. В. Васильєва. Полтава : ПОППО, 2021. 65 с.
5. Положення про дистанційне навчання : наказ МОН № 466 від 25.04.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
6. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04. 2013 р. №466: зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30.04 2013 р. за № 703/23235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0703-13> (дата звернення: 22.04.2023)
7. Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій : лист МОН № 1/3371-22 від 06.03.22 р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86062/
8. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні : лист МОН № 1/3845-22 від 02.024.2022 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-rekomendaciyi-dlya-pracivnikov-zakladiv-doshkilnoi-osviti-na-period-diyi-voennogo-stanu-v-ukrayini> (дата звернення: 22.06.2023).
9. Рекомендації щодо забезпечення якості дошкільної освіти України в умовах карантину (рекомендації розроблено згідно з чинними документами ВООЗ, МОЗ і МОН України, що регулюють процес організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти). Київ, 2021. 26 с.

УДК 373.2.091.2:331.548:[004:796

Гнізділова О.А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Дубовик Ю. О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

КОМП'ЮТЕРНА ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРОФЕСІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розкрито педагогічний потенціал використання комп'ютерних ігор в ЗДО. Висвітлено особливості застосування комп'ютерної дидактичної гри в процесі ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями. Обґрунтовано принципи діяльності педагога під час організації комп'ютерних ігор. Презентовано контент авторських комп'ютерних дидактичних ігор «Калейдоскоп професій».

Ключові слова: ознайомлення дітей з професіями, комп'ютерні дидактичні ігри, діти дошкільного віку.